

Besatt konstnär kolossalt övertygande porträtterad – Koloristen på Göteborgs Konstmuseum

5 APRIL, 2024 BY MATS HALLBERG

foto Hossein Sethalou

Idé och manus: Kristin Falksten

Regiöga: Svante Grogarn

Koreografi: Annie Thorold

Kostym: Nonno Nordqvist

Producent. Anna Sefve & Kristin Falksten

Skådespelare: Kristin Falksten & Sofia Henningsson

Med stöd av Svante Bergströms Teaterstiftelse och Konstnärsnämnden

Premiär 3/4 2024 i Göteborgs Konstmuseum utställningshallen i samarbete med Teater
Trixter

Spelas på Göteborgs Stadsmuseum 14/4

I anrika Konstmuseet på Västkusten pågår en utställning om den gruppering som kommit att kallas för Göteborgskolorister. Jag har sett utställningen inklusive tagit del av den fördjupande information som ingår. En av de handfulla namn som, åtminstone för eftervärlden, lyser starkast är Åke Göransson (1902-1942). Koloristen handlar om honom. Och i scener där illusionen bryts på meta-maner om själva projektet, identifikation med konstnärsmymnen och relationen skådespelarna emellan. Lite göteborgskt ordvitsigt kan sägas att Kristin Falkstens okuvligt dramatiska scenkonstverk ramas in av nämnd utställning, eftersom det framförs med tavlor från utställningen som fond. Föreställningen är inspirerad av Åke Göranssons "livsöde, konst och passion".

Trailern till denna nervigt dubbelbottnade pjäs/ performance har gjorts av Pontus Hjorthén, filmaren som för SVT (K-special) gjorde dokumentären betitlad Livet är kort, konsten lång. Presenterade mig för honom efteråt och fick ett givande samtal, fast ämnet jag då valde var Nationalteatern och musiker mer eller mindre associerade med den legendariska gruppen. (Hjorthén gjorde ju tvådelad dokumentär visad i SVT inför deras 50-års jubileum, medan jag genomfört utförliga enskilda intervjuer som finns publicerade.) Upplysande dokumentären om det självförbrännande geni Kristin Falksten närostuderat har jag förstås sett. Här ges en god bakgrund till Koloristen, vars längd uppgår till cirka 45 minuter. En kortare version av Hjorthéns film förekom i utställning på Liljevalchs om både Schiöler och Göransson. Slumpat sig så att också den utställningen – beskriven som mästartmöte mellan två kamrater på Valand – besökts av undertecknad.

Vad premiärpubliken begeistrade beskådar sker i samarbete mellan Konstmuseet och Teater Trixter, vars konstnärliga stab Falksten numera tillhör. Och hos den frigruppen har hon stått på scen i flera produktioner senaste åren, vilket man kan läsa i mina recensioner av Blue Air, Jag är vinden och nu senast Rabbit Hole. Dramatikern och skådespelaren som gestaltat Sylvia Plath och spelat Bad Girls av Joyce Carol Oates, verkar dras till såriga rollfigurer underkastade omvärldens tryck och egna konflikter. Göransson, sällsynt illa rustad att möta tillvarons krav och än mindre kapabel att ta hand om sig och sin familj, blir den ultimata utmaningen. Hon försäkras sig om att publiken registrerar och känner av dennes tillkortakommanden

foto Johan Karlsson

Göransson växte upp under extremt fattiga förhållanden i Landala. Familjen var ofattbart trångbodd. Pappan och äldste brodern dog i spanska sjukan och i en scen i Koloristen hemsöks Åke av brodern i en drömsyn. En antydning om den fullskaliga schizofreni som skulle utvecklas, vilket resulterade i placering akut på Lillhagens mentalsjukhus. Parallellt med febrilt målande försörjde han sig som dedikerad frisör innan sjukdomen bröt ut, bildade familj och fick en dotter. Ansatt av obotligt psykiskt tillstånd överges och sedermera förnekas familjen. Letar i ett första skede förgäves efter bostad. Mamman blir i stort sett enda livlinan. Cigaretter och kaffe i kopiösa mängder istället för husmanskost och nätter ägnade åt skapande förstörde dessutom hans fysik.

När klasskompisar från Valand reste till Paris kunde han inte slå följe, åkte istället till oglamorösa Dalsland. Även om en gallerist efter ett sensationellt fynd ordnar med lyckad retrospektiv utställning i Stockholm året före hans död, kan likheter med fallet Vincent Van Gogh skönjas. Mentalsjukdomen föregicks av asocialt beteende och isolering. Likt ett mantra upprepas i Koloristen att de riktiga målningarna ska färdigställas senare, än så länge har bara studier, bara skisser tillverkats. Estetiska devisen lyder, får vi veta att "frågorna finns i formen, svaret i färgerna". Alla nyanser behövs!

foto

Hossein Sethalou

Kände som sagt till väsentliga delar av den sorgliga biografien. Livsödet gestaltas med hängiven precision i gester och febrig motorik, i välavvägda musikaliska illustrationer, med diverse passande rekvisita utlagd i ena hörnet, sjukhussängen vid mittpunkten, Nonno Nordqvists manliga utstyrsel inklusive avklädningen av handlingskraft samt frustrerat impulsiva repliker. Landar efteråt i retorisk fråga: Har Kristin Falksten iscensatt sitt livs roll?

Var däremot oförberedd på inslagen av performance inklusive den återkommande kittlande metanivån. Därigenom utvidgar sig berättandet, görs historien än mer relevant. Det blir till lika hisnande dråpligt och svidande angeläget när ett nu skrivits in i texten, själva processen. Att addera en motspelare för att få till verkningfulla dialoger är ett snillrikt drag. Osäker på om jag tidigare sett Sofia Henningsson agera, vars specialitet tycks vara improvisations- och barnteater. Hon får här ägna sig åt att spela mamman, maka och dessutom sig själv. Manus ger henne rätt att i samtliga roller ställa rimliga krav på den efterhand i dubbel mening oförmögne målaren och projektledaren.

Foto: Nonno Nordqvist

Det är berörande och när dramatiserade biografier i omgångar bryts blommor komiken ut. Blir som en befriande ventil till desperationen och apatin hos ett beklagansvärt konstnärsöde. Henningsson är perfekt i sina biroller, för in ett annat välgörande tonfall. I skrivande stund minns jag bäst anklagelsen och uppgivenheten inför makens bristande omsorger, replikerna i megafon utanför scen och besvikelsen när initiativtagaren till projektet inte varit uppriktig.

Falksten behärskar sina uttrycksmedel suveränt. Vilken beundransvärd kontroll! Besjålas av uppdraget hon givit sig själv till den grad att hennes aktioner nästan blir otäckt intensiva. Just därför är det en genial lösning att växla över till metaperspektiv där jaget skärskådas, liksom de instanser som nekat stöd (mycket underhållande beskrivning av inkompetent resonemang) samt

relationen till trofast kollega. Tudelade manuset och dess utförande rankar jag som två färgstarka enheter. Och inslag av performance brukar ytterst sällan vara lika meningsfulla, lika roliga, som de vi bevittnar på Konstmuseet. Nerven i skådespeleri och repliker förtjänar en stor publik.